

แสงเงินแสงทอง

ของชีวิตที่ดั่งงาม

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต)

พระราชกิตติเวที (สมบุรณ์ สมบูรณ์)

๕ ธันวาคม ๒๕๓๔

# แสงเงินแสงทอง

## ของชีวิตที่ดั่งงาม

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)

มุกิตานุสรณ์ในวโรกาสที่

พระวิสุททธิสมโพธิ (สมบุญ สมนุญ โณ)

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพฯ

ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์

เป็นพระราชกณะชั้นราช ที่

พระราชกิตติเวที

๕ ธันวาคม ๒๕๓๔

# แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดีงาม

© พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

## นักคิดที่คิดดีคิดชอบ

พิมพ์ครั้งที่ ๔ - ธันวาคม ๒๕๓๔

- มุทิตานุสรณ์ พระราชกิตติเวที (สมบุญ สมนุญโณ) ๑,๐๐๐ เล่ม

กิตติกรรมคุณ

(เจ้าอาวาส วัดบวรนิเวศวิหาร) อธิการบดีมหาวิทยาลัย

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ทำงานร่วมกับ

คณาจารย์และบุคลากรของคณะ

ที่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมคุณ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๒๒๑-๘๘๙๒, ๒๒๔-๘๒๑๔

# คำปรารภ

มนุษย์มีดวงใจที่ละเอียดอ่อนไหวและสามารถรับรู้ถึงคุณค่าของชีวิตได้

และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างดีงามได้

ในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม

๒๕๓๔ นี้ ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิสมโพธิ (สมบุญ สมนุญโณ)

ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้น

ราช ที่ พระราชกิตติเวที

โอกาสนี้ ท่านผู้มีไมตรีจิตมิตรธรรม ประกอบด้วย

ความปรารถนาดี และได้เห็นคุณความดีของท่านเจ้าคุณ

พระวิสุทธิสมโพธิ ตลอดระยะเวลายาวนานที่ผ่านมา ต่างก็

ปลาบปลื้มยินดีมีจิตอนุโมทนาทั่วกัน

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิสมโพธิ เป็นพระเถระเจ้าหน้า

ที่ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ได้ทำงานให้แก่มหา

วิทยาลัยสงฆ์มาตั้งแต่ระยะแรก ๆ ตลอดมาจนปัจจุบัน

โดยเฉพาะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นต้นมา ข้าพเจ้าทั้ง

สองได้ร่วมงานใกล้ชิดกับท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิสมโพธิ คือ

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ทำงานร่วมด้วยที่

มหาจุฬาฯ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๗ และพระสิริสุทัศน์-

ธรรมาภรณ์ (สุพจน์ วิจิตรโต) นอกจากร่วมงานที่มหาจุฬาฯ

แล้วยังไปปฏิบัติศาสนกิจร่วมด้วยที่วัดวชิรธรรมปทีป นคร-

นियอร์ก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๗-๒๕๓๐

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิสมโพธิ เป็นพระเถระที่ทำงาน

หลายด้านและหลายระดับ ทั้งในหน้าที่และนอกหน้าที่

ในตอนบ่าย ที่มหาวิทยาลัยเปิดทำงานมีการเล่าเรียน  
ศึกษา ท่านก็ทำงานที่มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลและ  
ส่วนงานต่าง ๆ เมื่อถึงเวลาเย็นค่ำ หลังเลิกเรียนเลิกงานแล้ว  
ท่านก็ทำงานอย่างอื่น เช่น งานบัญชี พิมพ์ดีด จัดทำเอกสาร  
ต่าง ๆ จนกระทั่ง ประมาณ ๔.๐๐ น. จึงได้จำวัด คือนอน  
ท่านปฏิบัติอย่างนี้มาเป็นเวลานานับ ๑๐ ปี ด้วยความเอาใจใส่  
ขยัน รับผิดชอบ และประณีต เป็นส่วนร่วมอันสำคัญที่ช่วย  
ให้กิจการ ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดำเนินก้าวหน้า  
มาได้

ในฐานะที่ได้เคยร่วมงาน กับท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิ-  
สมโพธิ ได้เห็นคุณความดีและประโยชน์ที่ท่านได้บำเพ็ญไว้  
แก่พระศาสนาและสังคม เริ่มแต่กิจการในมหาจุฬาลงกรณ-  
ราชวิทยาลัย เป็นต้นไป จึงขอร่วมถวายหนังสือ “แสงเงินแสง  
ทองของชีวิตที่ดีงาม” เป็นเครื่องมุทิตาสักการะ ณ วโรกาสนี้  
ด้วย

ขอคุณพระรัตนตรัย และอำนาจกุศลจริยาที่ท่านบำเพ็ญ  
จงอำนาจผลให้ท่านเจ้าคุณพระราชาภิกษุที่ เจริญพร้อม  
ด้วยเบญจพิธพร งอกงามไปพลุลย์ในพระธรรมวินัยยิ่งขึ้นไป  
ตลอดกาลนิตย์นิรันดร์

สหธรรมิกผู้เคยร่วมศาสนกิจ

๕ ธันวาคม ๒๕๓๔

## แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดีงาม\*

วันนี้คณะโยมญาติมิตรได้ขึ้นมาทำวัตรสวดมนต์  
นั่งสมาธิบนยอดเขา เริ่มต้นตั้งแต่ยังไม่สว่าง โดยผ่าน  
เวลาตามลำดับ ตั้งแต่ยังมีดในตอนท้ายของกลางคืน  
จนกระทั่งมีแสงเงินแสงทอง แล้วในที่สุดพระอาทิตย์ก็  
ขึ้นมา สว่างแจ่ม จนบัดนี้แดดก็ช้กจะกล้าแล้ว ทั้งหมด  
นี้ก็เป็นไปได้บรรยากาศที่ดี คือความสดชื่นผ่องใสใน  
เวลาเช้า ซึ่งมีอากาศที่เย็นสบาย ท่ามกลางธรรมชาติที่  
สดใสเบิกบาน ทั้งเสียงนกร้องขับขานรับอรุณ และหมู่  
ไม้ที่ร่มรื่นเขียวขจี

บรรยากาศที่ผ่านจากความมืด สู่ความสว่างนี้  
เตือนใจให้ระลึกถึงธรรมของพระพุทธเจ้า ที่เกี่ยวกับ  
เรื่องการขึ้นมาของดวงอาทิตย์ หรือรุ่งอรุณ

\* บรรยาย บนยอดเขา เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๓

มีพุทธพจน์ตรัสเปรียบเทียบไว้ เกี่ยวกับเรื่อง การขึ้นมาของพระอาทิตย์ โดยตรัสว่า ก่อนที่พระอาทิตย์จะอุทัย ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏขึ้นมา ก่อนเป็นบุพนิมิต

บุพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมาย เป็นสิ่ง บ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัสเปรียบเทียบว่า ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏ ให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนที่อริยมรรคซึ่งเป็นข้อปฏิบัติ สำคัญในพระพุทธศาสนา จะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการ ปรากฏขึ้นก่อนเหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น

ธรรมที่เป็นเหมือนแสงเงินแสงทองนี้ คืออะไร พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้หลายอย่าง แต่ที่เน้นมากมี ๒ ประการด้วยกัน

ประการแรก คือ *ความมีกัลยาณมิตร* พระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าความมีกัลยาณมิตร เกิดขึ้นแก่ภิกษุ หรือ เกิดขึ้นแก่ใครก็ตามแล้ว ก็หวังได้ว่าอริยมรรคจะเกิดขึ้นแก่ผู้นั้น ความมีกัลยาณมิตรนี้จึงถือว่าเป็นธรรมที่สำคัญมาก

ก่อนที่เราจะเข้าเดินในมรรค คือเข้าสู่ข้อปฏิบัติ ที่ถูกต้อง ที่จะนำไปสู่จุดหมายของพระพุทธศาสนา ได้นั้น ตามปกติก็จะต้องมีสื่อที่ชักนำเข้ามา ความมี

กัลยาณมิตรนี้แหละเป็นตัวนำที่สำคัญ เพราะว่า เมื่อมี กัลยาณมิตร มีผู้ที่ชี้แนะนำทางที่ถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้บุคคลเริ่มรู้จัก เริ่มมีความเข้าใจหรือเห็นทางที่ถูกต้อง ตัวเห็นทางนั้น ก็คือ สัมมาทิฐิ ซึ่งจะทำให้เดิน ทางไปได้

ถ้าไม่มีกัลยาณมิตร ก็มองไม่เห็น ไม่รู้แม้กระทั่งว่าทางเดินอยู่ที่ไหน ก็เลยดำเนินชีวิตผิดพลาด เหมือนนอนเวียนอยู่ในป่า หลงไปหลงมา บางทีตลอดชีวิตก็ไม่ได้เข้าสู่ทางที่ถูกต้อง

กัลยาณมิตรนั้นเหมือนกับเป็นผู้ที่รู้ทาง เพราะ เคยเดินทางนั้นมาแล้ว หรืออย่างน้อยก็ได้เคยผ่านใกล้ ได้ทราบได้ว่าทางอยู่ตรงไหน ทำให้สามารถไปพูด ไปชี้แนะและชักนำเข้ามาสู่ทางได้ กัลยาณมิตรนี้จึง สำคัญมาก

สำหรับเด็ก ๆ พ่อแม่เป็นกัลยาณมิตรที่หนึ่ง ถ้า พ่อแม่ทำตัวดี เป็นแบบอย่างที่ดี และรู้จักชี้แนะแนว ทางที่ถูกต้อง เด็กก็จะเดินไปในวิถีชีวิตที่ดีงาม แต่ถ้า พ่อแม่ไม่รู้รู้จักชี้แนะแนวทาง หรือทำตัวไม่ดี แทนที่จะ เป็นกัลยาณมิตร ก็อาจจะกลายเป็นปาปมิตรไป แล้วก็จะ ทำให้เด็กมีความคิดความเห็น และประพฤติตัวเขว ออกไปนอกเส้นทาง ดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดเสียหาย

ต่อจากพ่อแม่ก็ได้แก่ครู อาจารย์ ซึ่งก็ถือเป็น  
กัลยาณมิตรที่สำคัญมาก ต่อจากครูอาจารย์ก็คือผู้ใหญ่  
ทั่ว ๆ ไป

พระสงฆ์ก็มีหน้าที่สำคัญ ที่จะต้องทำตนให้เป็น  
กัลยาณมิตรของญาติโยม ของประชาชน คอยชี้แนะ  
แนวทางที่ถูกต้อง ให้รู้จักกรรม ให้ดำเนินชีวิตตาม  
ธรรม ให้ปฏิบัติต่อกันตามธรรม และให้อยู่ในโลกอย่าง  
มีธรรม

ถ้าพระสงฆ์ไม่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร เช่นมุ่ง  
หาผลประโยชน์ เห็นแก่ลาภสักการะ ก็อาจจะชักจูง  
ญาติโยม ให้หลงผิดไขว้เขวออกนอกพระพุทธศาสนา  
ไปเลย ทำให้ลุ่มหลงไปกันใหญ่ แทนที่จะเดินไปสู่  
ทางที่พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะไว้ ก็จะกลับออกไปนอก  
ลุ่มนอทาง นอกพระพุทธศาสนา จนอาจจะกลายเป็น  
ศาสนาอื่นไปได้ พระนี้ในปัจจุบันก็ยังสำคัญมาก  
เพราะมีบทบาทมากกว่าใครอื่น ที่จะนำพุทธศาสนิก-  
ชนเข้าสู่มรรค หรือจะนำออกนอกมรรคไป

แม้ตลอดจนองค์พระพุทธเจ้าเอง ก็ทรงเป็น  
กัลยาณมิตรด้วย พระพุทธเจ้าก็คือแบบอย่างหรือยอด  
สุดของกัลยาณมิตรนั่นเอง พระองค์ได้ตรัสไว้เองว่า เรา  
เป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลาย คือเป็นผู้ที่ช่วยชัก

นำสรรพสัตว์ให้ออกไปจากทุกข์ภัยในสังสารวัฏ ด้วย  
การสั่งสอนให้เดินไปในทางของอริยมรรค

คนทั่วไปจะต้องอาศัยกัลยาณมิตรเป็นจุดเริ่มต้น  
ที่จะชักนำเข้าสู่ทางชีวิต ให้เลือกหรือให้เบนวิถีชีวิตไป  
ในทางใดทางหนึ่ง เริ่มจากพ่อแม่ ต่อด้วยครูอาจารย์  
หรือคนที่นิยมเอาเป็นตัวอย่างในหนังสือที่เป็นต้น ตั้ง  
แต่เป็นเด็ก ตลอดจนเพื่อนเล่น เพื่อนเรียน เพื่อนเที่ยว  
เพื่อนกิน เพื่อนนอนทั้งหลาย

คนจำนวนมากก็อย่างที่เห็นกันอยู่ทั่วไป ถ้าไม่  
มีกัลยาณมิตร หรือได้ป่าปบมิตร คือเพื่อนชั่วร้ายละก็  
อาจจะเดินไปในทางที่ผิดพลาดเสียหาย เสียคน เสีย  
อนาคตไปเลย แต่ถ้าได้กัลยาณมิตร ก็จะมีชีวิตที่ดีงาม  
อาจกลายเป็นชีวิตที่มีคุณค่ายิ่งใหญ่ ในอารยธรรมของ  
โลกก็ได้ ดังนั้น กัลยาณมิตรจึงเป็นหลักธรรมสำคัญข้อ  
แรก เป็นเหมือนแสงเงินแสงทอง ซึ่งเมื่อฉายขึ้นมาแล้ว  
ก็จะทำให้บุคคลได้เริ่มเห็นทาง ที่จะเดินอย่างถูกต้อง  
เมื่อแสงเงินแสงทองปรากฏแล้ว พระอาทิตย์ก็ขึ้นมา  
นั่นก็คือการที่ว่าอริยมรรคได้เกิดขึ้น

ธรรมอีกข้อหนึ่ง ที่ตรัสไว้เปรียบเทียบเหมือน  
แสงเงินแสงทอง ก็คือ โยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการ  
แปลว่า การทำในใจโดยแยบคาย คล้ายกับที่เรียกกัน



ว่ารู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดถูกทาง

เมื่อมองเห็นอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไปพบอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าทำใจถูกต้อง คิดถูกต้อง ก็จะทำให้เกิดปัญญาขึ้น ทำให้รู้ว่าควรจะทำปฏิบัติอย่างไร ปฏิบัติอย่างไรจึงจะถูกต้องเกิดประโยชน์

โยนิโสมนสิการก็เป็นหลักที่สำคัญมาก เป็นตัวนำเข้าสู่มรรค หรือแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นคู่กับกัลยาณมิตร พระพุทธเจ้าตรัสว่ากัลยาณมิตรเป็นองค์ประกอบภายนอก คืออยู่นอกตัวเรา เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ และพระสงฆ์อย่างทีกล่าวมาแล้วนั้น ท่านอยู่ข้างนอก แต่โยนิโสมนสิการ เป็นองค์ประกอบภายใน หรือปัจจัยภายใน อยู่ในตัวเราเอง อยู่ที่ความคิดของเรา

คนทั่วไปต้องอาศัยกัลยาณมิตร คือมีผู้ที่ชี้แนะบอกให้รู้ให้คิดว่าเป็นอย่างไร หรือชี้แนะว่ามีช่องทางอย่างไร จึงจะมองเห็นทาง คนทั่วไปนั้นจึงจะเข้าใจ

แต่ถ้าเป็นคนที่มีปัญญามาก เขาจะสามารถคิดเองด้วยโยนิโสมนสิการ บางทีก็ไม่ต้องอาศัยกัลยาณมิตรเลย หรืออาศัยน้อย เช่นบุคคลที่เป็นผู้เริ่มต้นค้นพบธรรม หรือตรัสรู้สังขารธรรม จะต้องเป็นผู้ที่มีโยนิโสมนสิการ คิดค้นได้เองโดยไม่ต้องอาศัยกัลยาณมิตร

บุคคลอย่างนี้ก็ให้แก่พระพุทธเจ้า และพระปัจเจกพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงออกแสวงหาสังขารธรรม พระองค์เสด็จไปเรียนไปทดลองปฏิบัติอยู่กับอาจารย์ และหมู่พวกนักบวชต่าง ๆ จนจบลัทธิวิธีของเขา และในที่สุดก็ทรงเห็นว่าไม่บรรลุจุดหมายที่พึงประสงค์ จึงได้ทรงคิดค้นต่อไปด้วยพระองค์เอง แล้วก็ได้ค้นพบสังขารธรรมเป็นบุคคลแรก โดยไม่ได้มีกัลยาณมิตรมาแนะนำบอก ถ้าพระองค์ไม่มีโยนิโสมนสิการ จะต้องคอยอาศัยกัลยาณมิตร พระพุทธเจ้าก็เกิดขึ้นไม่ได้ เพราะต้องเป็นผู้ค้นพบก่อนคนอื่น บุคคลพิเศษอย่างนี้จึงต้องมีโยนิโสมนสิการมากเป็นพิเศษ คือเมื่อพบเห็นอะไรต้องรู้จักคิดรู้จักพิจารณาเชื่อมโยงไปหาความจริง และให้เห็นความจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

เมื่อพระพุทธเจ้าประสูติ สมัยเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ก็อยู่ในวัง อยู่ท่ามกลางสิ่งบำรุงบำเรอมากมาย เหมือนกับผู้ที่ร่ำรวยมั่งมีศรีสุขทั้งหลาย เหมือนกับเจ้านายทั้งหลายที่มีความสุข แต่คนอื่นเขามัวเมาอยู่ในความสุข แล้วก็ปล่อยชีวิตผ่านไปดำเนินชีวิตเหมือนคนรุ่นก่อน ๆ ที่เคยทำกันมา

สำหรับพระพุทธเจ้า เพราะพระองค์มีโยนิโสมนสิการ เมื่อมองเห็นสิ่งบำรุงบำเรออยู่ท่ามกลาง

วัตถุที่แวดล้อม จิตใจก็ไม่ได้ติดอยู่ในสิ่งเหล่านั้น กลับทรงยกเอาสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาเป็นข้อพิจารณา แล้วกลับมองเห็นความจริงต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังสภาพแวดล้อมเหล่านั้น และทำให้พระองค์คิดไปอีกทางหนึ่ง คือคิดไปในทางที่จะแสวงหาสังฆธรรม เมื่อมองเห็นความจริง มองเห็นความทุกข์ในสังสารวัฏ มองเห็นความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อะไรต่าง ๆ ที่ครอบงำมนุษย์ ก็มองหาทางออก การที่จะคิดอย่างนี้ได้ก็เป็นเรื่องของโยนิโสมนสิการ

คนที่มีโยนิโสมนสิการ ก็มีเครื่องมือที่จะทำหาค้นพบเห็นความจริง และแม้ว่าสำหรับคนทั่วไปจะต้องอาศัยกัลยาณมิตรบ้าง แต่ถ้ามีโยนิโสมนสิการมากก็จะสามารถคิดเห็นช่องทางของตนเอง ที่จะคิดต่อดิดแยกแยะเชื่อมโยงออกไป แล้วก็ก่อให้เกิดปัญญาสามารถก้าวหน้าไปในการปฏิบัติ หรือในอริยมรรคได้รวดเร็วขึ้น โยนิโสมนสิการจึงเป็นเรื่องสำคัญ

เมื่อไปเห็นอะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนหลายคนก็เห็นสิ่งเดียวกัน แต่คิดไม่เหมือนกัน

คนจำนวนมาก จะคิดไปตามแนวทางที่เคยคิดกันมา หรือมองตามทีเห็นเพียงผิวเผิน ความคิดจะตันอยู่แค่นั้น หรือมีฉะนั้น ก็คิดเตลิดเปิดเปิงไปเลย ไม่

เป็นลำดับ ไม่มีเหตุผล ไม่เป็นขั้นเป็นตอน หรืออย่างที่ท่านเรียกว่า คิดปรุงแต่งไปตามความยินดียินร้าย หรือชอบชัง คนทั่วไปจะเป็นอย่างนั้น เมื่อเห็นอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็คิดแค่ตามที่ชอบที่ชัง หรือยินดียินร้าย

คนที่ขาดโยนิโสมนสิการ เมื่อพบเห็นอะไร ไม่รู้จักคิด ก็จะมองแค่ตามที่ชอบใจและไม่ชอบใจ มองแค่ว่าจะกิน จะใช้ จะได้ จะเอาหรือไม่ เลยได้แค่คอยจะกิน คอยจะใช้ คอยจะบริโภคน ทำอะไรไม่เป็น ไม่รู้จักสร้างสรรค์หรือแก้ไขปรับปรุง ชีวิตของตนเองก็ไม่พัฒนา จะช่วยพัฒนาสังคมประเทศชาติก็ไม่สามารถทำได้

แต่คนที่มีโยนิโสมนสิการจะพิจารณาด้วยปัญญา คิดเห็นเหตุเห็นผล ก็ได้ความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี เมื่อพบเห็นอะไรแปลกใหม่ ก็รู้จักคิดค้นว่า สิ่งนั้นทำขึ้นมาได้อย่างไร นำไปสู่การรู้จักทำ รู้จักสร้างสรรค์ ทำได้และทำเป็น เมื่อพบปัญหา ก็คิดค้นหาเหตุปัจจัย ทำให้แก้ปัญหาคิดเป็น ก็นำไปสู่ทำเป็น และแก้ปัญหาคิดเป็น ชีวิตของตนก็พัฒนา และช่วยพัฒนาประเทศ พัฒนาสังคมไปในทางที่ถูกต้อง

บางทีก็คิดแยกแยะเชื่อมโยงต่อไปอีก ทำให้ได้เห็นช่องทาง ที่จะปฏิบัติในทางที่ให้เกิดประโยชน์ หรือผลดียิ่งขึ้นไป จนทำอะไร ๆ ได้เรียบร้อยสมบูรณ์



เพราะฉะนั้น โยนิโสมนสิการจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญมาก ที่จะนำเข้าสู่อริยมรรค ให้ก้าวหน้าไปในวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม จึงเป็นองค์ประกอบที่คู่กันกับกัลยาณมิตร

เมื่อมีองค์ประกอบภายนอก คือ กัลยาณมิตร และองค์ประกอบภายใน คือโยนิโสมนสิการ ๒ อย่างนี้แล้ว ก็เหมือนกับได้มีแสงเงินแสงทองปรากฏฉายขึ้นมา เรียกว่า *รุ่งอรุณ* ต่อจากนั้น พระอาทิตย์ก็จะอุทัยได้แก่ การที่อริยมรรค กล่าวคือ วิถีชีวิตที่ดีงาม อันประเสริฐ บังเกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลนั้น

สำหรับคนทั่วไปจะต้องมี ๒ อย่าง คือมีกัลยาณมิตรมาช่วยเริ่มต้น และก็ต้องมีโยนิโสมนสิการข้างในตนเองด้วย ถ้ามีแต่กัลยาณมิตร ไม่มีโยนิโสมนสิการ บางทีก็ไม่ได้ประโยชน์จากกัลยาณมิตร เหมือนคนบางคน ถึงจะมีกัลยาณมิตรช่วยแนะนำอย่างไร เขาก็ไม่รู้จักคิด เลยไม่เข้าใจ ไม่สามารถจะทำให้เกิดปัญญาได้ ก็ไปไม่ไหว จึงต้องมีโยนิโสมนสิการด้วย และต้องสร้างเสริมหมั่นใช้ให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไป

โดยเฉพาะถ้ามีโยนิโสมนสิการมากเท่าไร ก็ยิ่งดี จะทำให้ต้องพึ่งพากัลยาณมิตรน้อยลง สามารถพึ่งตนเองได้ดียิ่งขึ้นโดยลำดับ โยนิโสมนสิการจึงเป็น

หลักธรรมสำคัญ ที่จะทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

แม้แต่การเจริญวิปัสสนา บางที่ท่านก็ใช้คำว่า กระทำโยนิโสมนสิการนั่นเอง คนที่มีโยนิโสมนสิการสามารถเจริญวิปัสสนาได้ดี และจะประสบความสำเร็จในการปฏิบัตินั้น เพราะวิปัสสนาเป็นเรื่องของปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นได้ โดยอาศัยโยนิโสมนสิการเป็นตัวนำที่สำคัญ

ที่กล่าวมานี้คือหลักธรรมข้อใหญ่สองประการที่เป็นแสงเงินแสงทอง แต่นอกจากนี้แล้วยังมีอีกห้าข้อที่อยู่ในชุดของแสงเงินแสงทองนี้ เป็นแต่ว่าจุดที่เน้นมากก็คือสองข้อนี้ ได้แก่ กัลยาณมิตร กับ โยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นหัวข้อต้น กับหัวข้อสุดท้าย คือคุมหัว คุมท้าย หรือต้นขบวนกับท้ายขบวน ในท่ามกลางระหว่างสองอย่างนี้มีอีกห้าอย่าง กล่าวคือ ต่อจากข้อที่หนึ่ง อันได้แก่ ความมีกัลยาณมิตรที่พูดมาแล้ว ก็มี

ข้อที่สอง *ความถึงพร้อมด้วยศีล* คือ ความมีระเบียบวินัย ชีวิตของเราที่เป็นส่วนเฉพาะตัวก็ต้องมีระเบียบ การมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นก็ต้องมีระเบียบ ซึ่งจะทำให้เกิดความเรียบร้อย ทำอะไรต่าง ๆ ก็มีลำดับ ชีวิตความเป็นอยู่ก็ไม่ล้าสับสน การอยู่กับผู้อื่นก็

ไม่เกิดความวุ่นวาย ทำให้ปฏิบัติธรรมและทำทุกอย่าง  
ได้สะดวก

ความมีศีล ก็คือ การตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัย  
ระเบียบวินัย ก็คือ การจัดสรรสภาพชีวิตของตนเอง  
และจัดสรรสภาพแวดล้อม ให้เรียบร้อย ซึ่งจะทำให้  
เกิดมีโอกาสมากขึ้น หรือมากที่สุด ที่จะทำให้ทำอะไร  
ต่าง ๆ ได้ตามที่ประสงค์

ความมีศีลนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญมาก เมื่ออยู่รวม  
กันมีศีลไม่เบียดเบียนกัน และเมื่อชีวิตส่วนตัวก็มีวินัย  
จัดไว้เป็นระเบียบเป็นลำดับ ช่องหรือโอกาสที่จะทำ  
อะไรต่าง ๆ ก็มีมากขึ้น การอยู่ร่วมกันนั้นก็ไม่น่าวุ่นวาย  
ไม่เดือดร้อน จะปฏิบัติประพฤติดะไรก็ได้สะดวก  
เกิดความคล่องตัวไม่ติดขัด

พูดง่าย ๆ ว่า วินัย ก็คือ การจัดโอกาสให้ชีวิตมี  
ช่องมีจังหวะพร้อมที่จะทำอะไร ๆ ได้สะดวกสบาย  
คล่องตัวขึ้น

ถ้าไม่มีวินัยแล้วอะไร ๆ ก็ล้นไปหมด มัวแต่  
ขัดแย้งติดนั่นติดนี่ เพราะไม่ได้จัดสรรไว้ให้เรียบร้อย  
แม้แต่เวลาที่จะทำอะไรก็ไม่มี เพราะมันวุ่นไปหมด  
เพราะฉะนั้น ความมีศีลนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ และถือว่า  
อยู่ในชุดของแสงเงินแสงทองด้วย

ต่อจากนั้น ท่านบอกว่า จะต้อง *ถึงพร้อมด้วย  
ฉันทะ* ฉันทะคือความรักความพอใจในธรรม ในสิ่งที่ดี  
งาม คนเรานี้จะทำอะไร ก็ต้องมีแรงจูงใจ

แรงจูงใจที่ดี ก็คือความพอใจหรือความรักใน  
สิ่งที่จะทำนั้น เช่นว่า เมื่อรักความรู้ หรือใฝ่รู้ ก็ทำให้  
หาความรู้ เมื่อรักความดีงาม ต้องการให้ชีวิตเจริญไป  
ในอริยมรรค ก็ทำให้เราปฏิบัติธรรม ถ้าไม่มีตัวฉันทะ  
คือความพอใจนี้แล้ว ก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้  
เพราะไม่มีแรงไม่มีกำลัง ก็จึงต้องมีฉันทะด้วย

ต่อจากนั้น ก็ถึงพร้อมด้วย *จิตสำนึกในการที่จะ  
พัฒนาตนเอง* เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน  
เอง รู้ว่าชีวิตของคนเราที่จะประเสริฐได้ ก็ต้องฝึก  
ต้องฝนต้องพัฒนาไป เมื่อมองเห็นความสำคัญอย่างนี้  
แล้ว ก็เอาใจใส่ในการที่จะฝึกตน พัฒนาตนขึ้นไป ไม่  
อยู่นิ่งเฉย ไม่ยืนอยู่กับที่ ไม่หยุดนิ่ง ก็จะทำให้ก้าว  
หน้าไปในมรรคได้

ถ้ามองเห็นว่าคนเรา นี้ มีความสมบูรณ์อยู่แล้ว  
ดีแล้ว ก็ไม่ต้องฝึก ถ้าเห็นอย่างนี้ก็จะไม่ทำอะไรที่จะ  
เป็นการปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้น จะต้องเห็นว่า  
มนุษย์เรานี้ชีวิตจะดีงามประเสริฐได้ จะร่างทุกข์ ลุสุข  
ประสบอิสรภาพได้จริง จะต้องฝึกฝน จะต้องพัฒนา

อันนี้เรียกว่ามองเห็นความสำคัญของการฝึกตน หรือพัฒนาตน และถือเป็นแสงเงินแสงทองอย่างหนึ่ง

ข้อต่อไปท่านว่าจะต้องมีทิวฐีสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยทิวฐีที่ถูกต้อง ทิวฐีในที่นี้หมายถึง ความคิดเห็นความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ และหลักการที่ยึดถือไว้

คนเรานี้เมื่อมองสิ่งทั้งหลาย ก็มองไปต่าง ๆ กัน แต่ถ้าถือตามหลักการของพระพุทธศาสนา ก็จะมีมองเห็นสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ทิวฐีที่ถูกต้อง คือความเข้าใจ ความคิดเห็น หรือการถือหลักการเบื้องต้น ที่เป็นพื้นฐาน โดยมองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยนี้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะหลักคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นเป็นเรื่องของความเป็นเหตุเป็นผล ให้ใช้ปัญญาพิจารณาเหตุปัจจัย เหตุทำให้เกิดผล และผลก็เกิดจากเหตุ

การที่เราจะเดินทางก้าวหน้าไปในมรรค และบรรลุมลนั้นได้ เราจะต้องทำเหตุของมัน เมื่อมีความเข้าใจพื้นฐานอย่างนี้ ถือหลักการของความเป็นไปตามเหตุปัจจัยอย่างนี้ ก็จะทำให้เราปฏิบัติ คือทำเหตุปัจจัยเพื่อจะให้เกิดผล

ถ้าไม่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยอย่างนี้ เราก็จะปล่อยให้ความอยากกำหนดชีวิตของเรา จะทำอะไร ๆ เพียงตามทีใจอยาก หรือไม่ก็เอาแต่คอยอ่อนวอน คอยอาศัยสิ่งภายนอกให้มาช่วย เราก็เลยไม่ต้องทำอะไร เมื่อไม่ทำตามเหตุปัจจัย ก็จะไม่สามารถก้าวไปในมรรคได้ การก้าวไปในมรรคจะต้องทำเหตุ

เมื่อเรามีทัศนคติ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องตามแนวทางของเหตุปัจจัย มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยแล้ว ก็เป็นทิวฐีพื้นฐานที่จะทำให้ก้าวหน้าไปถูกต้อง ท่านจึงเรียกหลักข้อนี้ว่า จะต้องต้องมีทิวฐีสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยทิวฐีที่ถูกต้อง

ต่อจากนั้นก็ต้องมีอีกประการหนึ่ง คือ อับปรมาทะ จะต้อง ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท

ความไม่ประมาทก็คือความกระตือรือร้น มองเห็นความสำคัญของกาลเวลา มองเห็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งไม่อยู่นิ่ง เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เป็นอนิจจัง

ชีวิตของเราและสังขารทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นอนิจจัง คือไม่เที่ยงแท้แน่นอน เราจะประมาทอยู่ไม่ได้ สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมสลายแตกดับไป กาลเวลาไม่รอเรา เราจะต้องเร่งต้องรีบ ต้องเอาใจใส่ ใน

การที่จะกระตือรือร้น ทำหน้าที่ของเราในการประพฤติปฏิบัติธรรม นี้เรียกว่าความไม่ประมาท

ความไม่ประมาท ซึ่งจะทำให้เร่งรัดตัวเอง มองเห็นคุณค่าของเวลา เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง จะนอนใจนิ่งเฉยอยู่ไม่ได้ จะต้องรีบพัฒนาตนเอง จึงเป็นข้อธรรมสำคัญที่จะทำให้เดินหน้าไปในมรรคได้ จึงเรียกว่าเป็นแสงเงินแสงทองอีกอย่างหนึ่ง

ข้อธรรม ๕ อย่างที่อยู่ระหว่างกลางหัวท้ายนี้เป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้ก้าวหน้าไปในมรรคได้ รวมทั้งหมดในชุดใหญ่นี้ จึงมีธรรมที่เป็นองค์ประกอบที่เรียกว่าเป็นเหมือนแสงเงินแสงทอง ๗ ประการด้วยกัน

บททวนอีกครั้งหนึ่ง

ข้อที่ ๑. *กัลยาณมิตตตา* ความมีกัลยาณมิตร เป็นข้อต้น ต่อจากนั้นเป็นข้อในระหว่าง

ข้อที่ ๒. *ศีลสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มีความเป็นระเบียบในชีวิตของตน และในการอยู่ร่วมในสังคม

ข้อที่ ๓. *ฉันทสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยฉันทะ มีแรงจูงใจที่ถูกต้อง คือความพอใจใฝ่รักในปัญญาใน

สังขธรรม และในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริง และใฝ่ที่จะทำความดีงามทุกอย่าง

ข้อที่ ๔. *อิตตสัมปทา* ความถึงพร้อมด้วยการที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน ว่าชีวิตของเรานี้จะดีงามได้จะต้องมีการฝึก

ข้อที่ ๕. *ทัญญูสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยทัญญู ยึดถือเชื่อถือ ในหลักการและมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐานที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย

ข้อที่ ๖. *อัปมาทสัมปทา* ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของกาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือน ที่จะทำให้เร่งรัดในการที่จะค้นหาให้เข้าถึงความจริง และในการปฏิบัติ หรือในการที่จะทำชีวิตที่ดีงามให้สำเร็จ

ข้อสุดท้าย ๗. *โยนิโสมนสิการ* รู้จักทำในใจโดยแยบคาย รู้จักคิดรู้จักพิจารณา คิดเป็น มองสิ่งทั้งหลายให้ได้ความรู้ และได้ประโยชน์ ที่จะเอามาใช้พัฒนาตนเองยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เป็นอันว่าครบชุด ๗ ประการ นี้คือแสงเงินแสงทอง ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งจะทำให้ชีวิตพัฒนาไปตามวิถีแห่งอริยมรรค ได้อย่างแท้จริง

วันนี้ คณะโยมญาติมิตรก็ได้ขึ้นมาบนภูเขาตั้งแต่  
เช้ามีด และก็ได้มาทันเห็นแสงเงินแสงทอง จนกระทั่ง  
พระอาทิตย์ขึ้นมาส่องแสงโดยสมบูรณ์

เพราะฉะนั้น ก็ขอให้ทุกท่านได้มีแสงเงินแสง  
ทองเป็นตัวนำ และให้อริยมรรค คือดวงอาทิตย์อุทัย  
ปรากฏขึ้นในจิตใจ และในการดำเนินชีวิตของญาติโยม  
ทุกท่านโดยทั่วกัน

อาตมภาพขออนุโมทนาที่โยมมีความตั้งใจดี มี  
ศรัทธา ขึ้นมารับบรรยากาศบนภูเขา ตั้งใจจริงว่าจะ  
มาทำวัตรสวดมนต์ระลึกถึงพระรัตนตรัยกันในที่นี้ ก็  
ได้ปฏิบัติสมตั้งใจหวัง เต็มตามความปรารถนาแล้ว  
ขอให้ทุกท่านมีความสดชื่นร่าเริงเบิกบานใจ มีความ  
ปีติเอิบอímใจ อันจะเป็นปัจจัยแห่งความเจริญอกงาม  
ในธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ขออำนาจคุณพระรัตนตรัย อภิบาลรักษาให้  
โยมทุกท่าน เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย มีความร่มเย็น  
เป็นสุขของอกงามในพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า  
ตลอดกาลนานทั่วกันทุกท่าน เทอญ